

Beeldengroepen van het oude hoofdaltaar 1882-1958 H. Nicolaaskerk Heythuysen.

Jacques Beelen 2022.

In het portaal onder de kerktoren bevinden zich twee beeldengroepen in reliëf met Kersttaferelen. Het betreft beeldengroepen die afkomstig zijn van het oude hoofdaltaar 1882-1958.

Reliëfs H120 x B113 cm. Foto's: Jacques Beelen.

Aanleiding tot het vervangen van het oude hoofdaltaar in 1958.

In het verslag van het kerkbestuur van 28 april 1958 staat onder andere vermeld: *de voorzitter (deken Willem Geurts) heeft het genoeg te kunnen mededelen dat het na 'veel gepraat en geduldbeoefening' is gelukt het altaar te kopen voor de zijns inziens zeer lage prijs van fl. 750,-.* Deze notitie luidt het einde in van het altaar uit 1882. Deken Geurts heeft het oude hoofdaltaar van de kathedraal in Roermond aangekocht inclusief reliekschrijnen. In de kathedraal werd, zoals destijds in veel kerken, het altaar meer naar voren in de kerk geplaatst en gericht naar de gelovigen. In de apsis, waar het altaar eerst stond, kwam de bisschopszetel te staan waardoor het altaar overbodig werd. De fl 750,- zijn in de boeken niet terug te vinden. Zoals veel andere veranderingen in de kerk betaalde heer deken Geurts ook dit uit eigen zak.

Aankoop van een nieuw hoofdaltaar in 1882.

Het houten altaar dat in 1793 werd geleverd door 'Schrijnewerker Jacobus Beeren *uit zuiver Eyffelsch hout*' was aan vervanging toe. Op 2 januari 1882 informeert pastoor Felix Neujean de Raad over de aankoop van een nieuw hoofdaltaar: *De Raad houdt zich geruimen tijd bezig met het plan van het nieuwe hoogaltaar en hoort met belangstelling de verklaringen en ophelderingen, welke de geachte voorzitter na ingewonnen advies van deskundigen daaromtrent kan mededelen.*

Een jaar later blijkt dat het altaar in 1882 vervaardigd en geplaatst is. Op 6 januari 1883 staat vermeld in het verslag van de Raad:

En nu prijkt het Koor in vollen glans in primitieve schildering (geschilderd zoals die oorspronkelijk was), met drie heerlijke ramen (glas-in-loodramen), een hoogaltaar waarvoor eigenhandig door den ijervollen herder twaalf honderd gulden zijn gecollecteerd.

Ontwerpers en makers van het altaar.

Over de ontwerpers en makers van het nieuwe altaar wordt verder niets vermeld. Kerkhistoricus Antoine P.J. Jacobs schrijft in nr. 136 van De Maasgouw 2017 dat het altaar op iconografische gronden toegeschreven kan worden aan de Duitse kunstenaar August Martin.

Franz August Conrad Martin, geboren in 1837 in Gross Umstadt en overleden in 1901 in Kiedrich, werd opgeleid aan de Stedelijke academie te Frankfurt am Main. Hij werkte van 1875 tot 1879 in de ateliers van kerken-architect Pierre Cuyper (1827-1921) te Roermond. Daarna vestigde hij zich in Roermond als zelfstandig beeldhouwer tot 1887. In die periode heeft hij veel religieuze objecten voor deze regio gemaakt en zou hij het altaar voor de kerk van Heythuysen vervaardigd hebben. De relatie van Martin met Heythuysen wordt door Antoine P.J. Jacobs ook herkend in een door Martin gemaakt beeld van Sint Jozef in de kerk van Winterthur (Zwitserland) dat grote gelijkenis vertoont met het beeld van Jan van Steffeswert in de kerk van Heythuysen. Dit St. Jozefbeeld is rond 1880 voor restauratie bij Atelier Thissen in Roermond geweest en daar zal Martin zeker weet van gehad hebben. Thissen zelf heeft toen ook een kopie van het beeld gemaakt, bestemd voor de Sint-Petrus' Bandenkerk in Venray waar Felix Neujean in 1885 pastoor werd na zeven jaar als pastoor in Heythuysen werkzaam te zijn geweest.

De reliëfs zijn gemaakt van verticaal aan elkaar gelijkde blokken hout. Er is gebruik gemaakt van verschillende houtsoorten. Dat bleek toen enkele jaren geleden een paar verticale stroken, ergens midden in de beeldengroep, hevig aangetast waren door houtworm. In de naastliggende hardere blokken was geen houtworm te bekennen. Dus duidelijk zachtere houtsoorten die de voorkeur genoten van de houtworm. Daarop is een behandeling tegen houtworm uitgevoerd. De beelden zijn voorzien van polychromie. Deze is oorspronkelijk. Voor zover bekend heeft er nooit een restauratie plaatsgevonden.

De onderdelen van het oude altaar.

Het altaar bestond uit een offertafel met een tabernakel. Daarboven bevond zich het retabel met zes voorstellingen, vier geschilderde en twee reliëfs.

De Bijbelse afbeeldingen waren van links naar rechts:

- De boodschap van de engel aan Maria.
- Bezoek van Maria aan haar nicht Elisabeth.
- Aanbidding door Jozef en Maria (reliëf).
- Aanbidding door de drie Koningen (reliëf).
- Opdracht van Jezus in de tempel.
- Vlucht naar Egypte.

Hoofdaltaar 1882-1958.

Foto: Heemkundever. Heytse.

Met de zijvleugels in gesloten toestand waren op het veelluik vier schilderijen van staande heiligenfiguren zichtbaar.

Op 29 september 1929 staat vermeld in het verslag van het kerkbestuur onder pastoor Servatius van Crugten: *De nieuwe altaarsteen zal in de loop der week door den Heer Stienen Roermond geplaatst worden.*

Een maand later op 27 oktober 1929 staat vermeld:

Er worden nog eenige besprekingen gehouden over een marmere bekleeding van het voetstuk van het altaar.

Marmereen tafel achter houten ommanteling.

Foto: Jacques Beelen.

Hoek altaarsteen 1929 met houten ommanteling 1961.

Foto: Jacques Beelen.

Een deel van die marmereen bekleding is nu nog te zien aan de zijkant achter de huidige houten ommanteling. Verder is van de oorspronkelijke altaartafel uit 1882 niets meer te zien.

De opwaardering in 1929 kan met de verfraaiing van de kerk te maken hebben gehad na de uitbreiding van het gebouw met de hoge zijbeuken in 1928/1929.

Op 30 februari 1930 vraagt de dan nieuwe pastoor Clemens Boymans, in zijn tweede vergadering als voorzitter aan het kerkebestuur, hoe het bestuur denkt over een nieuw tabernakel. Nadat hij een en ander heeft medegedeeld over de kosten wordt dit voorstel goedgevonden.

Het nieuwe tabernakel wordt vervaardigd door de firma Haan te Venray. Bij de firma Esser te Weert wordt geïnformeerd naar *'een vergulde plaat ter bekleeding van de tabernakel deur'*.

Op 25 mei 1930 deelt pastoor Boymans het kerkebestuur mee dat het bedrag voor de kosten van het nieuwe tabernakel en bijbehorende luchters anoniem is binnengekomen en dit dus niet uit de gewone ontvangsten der kerk betaald hoeft te worden!

Het hoogaltaar is in 1958 door deken Willem Geurts vervangen door het huidige altaar. Het antependium van de huidige altaartafel heeft deken Geurts in 1961 laten aanbrengen om van de altaartafel en het nieuwe retabel een geheel in hout te maken. Het tabernakel uit 1930 is in 1958 gehandhaafd en in het nieuwe retabel ingebouwd. Omdat het tabernakel iets te hoog was, heeft men het retabel op een aangepast tussenstuk van 15 cm geplaatst zoals op bijgaande foto te zien is.

Foto: Jacques Beelen.

Na demontage van het altaar in 1958 zijn alleen de twee reliëfs gespaard gebleven. Deze Bijbelse afbeeldingen zijn in het portaal onder de toren op consoles tegen de muur aangebracht.

Met dank aan de eerwaarde heer pastoor Marcus Vankan.